

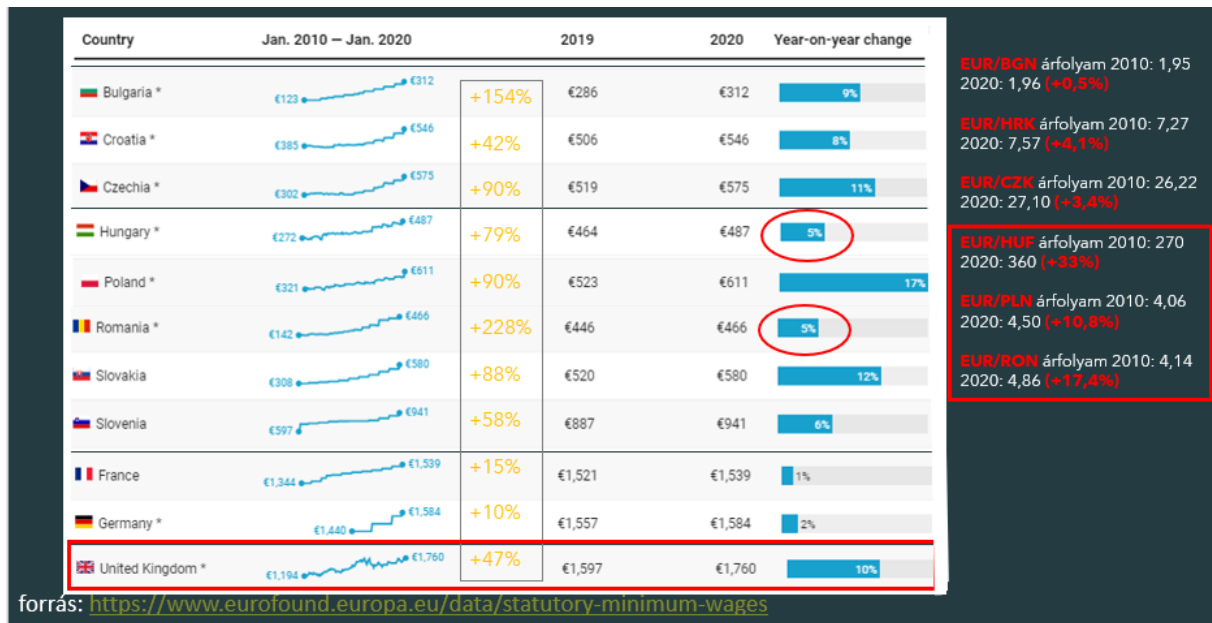
Minimálbér stratégiák az Európai Unióban, és az egységes Európai Minimálbér szint bevezetésének esélyei

Törekvések és próbálkozások Kelet-
Európa bérfelzárkóztatására

Minimálbérek Európában

Európa országai között rendkívül éles különbségek vannak a minimálbérekben, illetve azok megállapításának módjában is.

Az ábrán a 2010 és 2020 közötti minimálbér szintek, illetve az utolsó évi növekedés mértéke is megjelenik:



A közép-kelet európai régióban jellemzően magasabb a minimálbér növekedési ráta. 10 év alatt a legmagasabb emelkedés Romániában történt (több, mint háromszorosára), annak ellenére, hogy a román nemzeti valuta 17,4%-ot inflálódott.

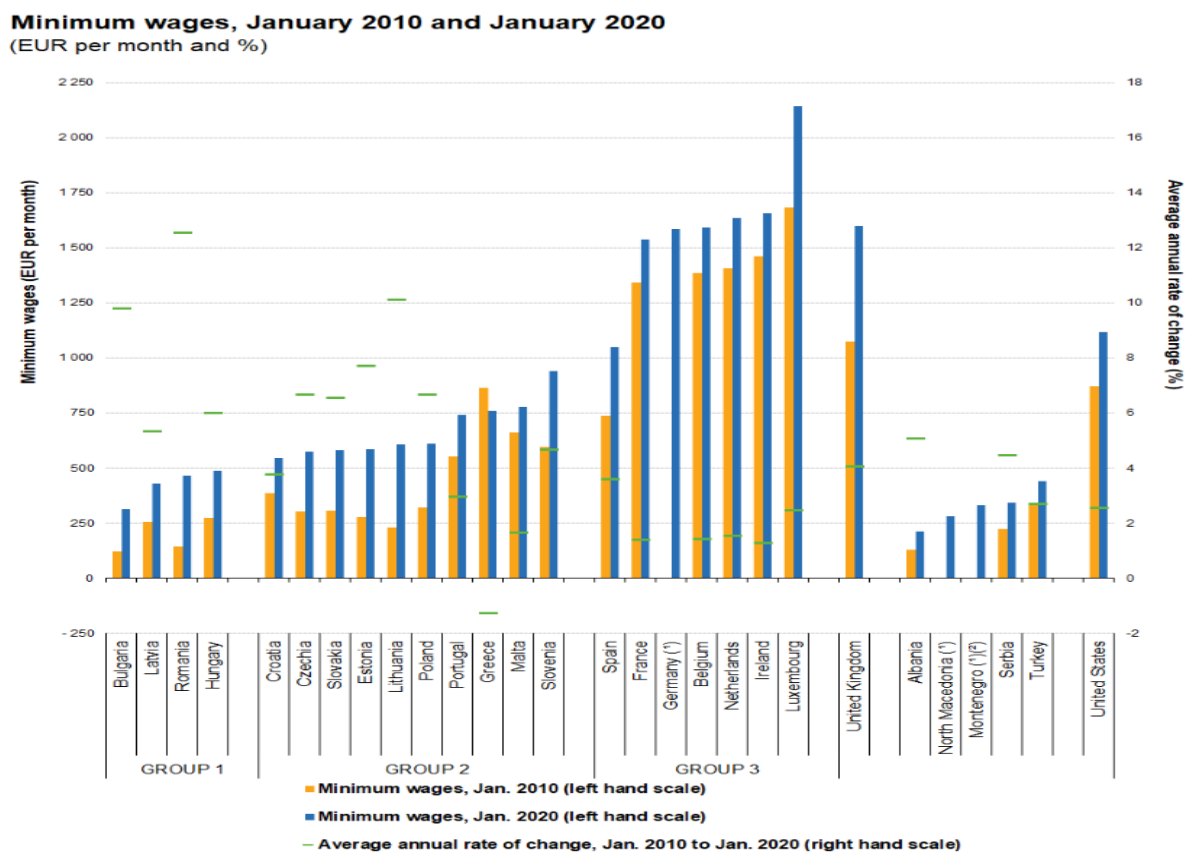
Hasonlóan nagy mértékben nőtt a bolgár minimálbér is (+154%-kal), ott viszont a nemzeti valuta mindössze 0,5%-ot romlott, ami kiemelkedően jó érték azok között a tagállamok között, ahol még nem vezették be az eurót.

Nyugat-Európában 10-15%-kal nőtt a minimálbér, kivételt képez Az Egyesült Királyság, ahol jelentős, 47%-os minimálbér növekedés történt, ezáltal 2020-ra az egyesült királyságbeli minimálbér meghaladta a francia, illetve a német minimálbér összegét (1760 eurónak megfelelő összeg volt).

2019 és 2020 között a legmagasabb minimálbér-emelés Lengyelországban volt (17%-kal nőtt, 611 euróra).

Szlovákiában (12%) és Csehországban is (11%) jelentős emelkedés volt tapasztalható. **Magyarországon 10 év alatt 79%-kal emelkedett euróban mérve a minimálbér (272 euróról 487 euróra). 2019-ről 2020-ra 5%-os volt euróra átszámítva a minimálbér növekedési ráta, ami a Visegrádi régióban messze a legalacsonyabb volt. Ebben közrejátszik az is, hogy a forint 10 év alatt 33%-ot inflálódott, ami kétszerese a román inflációs mértéknek, illetve háromszorosa a lengyelnek.**

A következő ábrán még szemléletesebb az országok közötti különbözőség:



A legalacsonyabb (Bulgária, 286€) és a legmagasabb (Luxemburg, 2071€) minimálbér között hétszeres a különbség, de vásárlóerő-paritáson mérve (Purchasing Power Parities, PPP) kisebb a különbség: Bulgáriában 557 euró, Luxemburgban 1646 euró, vagyis a legalacsonyabb és a legmagasabb, vásárlóerő-paritással módosított minimálbér adat közti különbség háromszoros.

Látható, hogy Magyarországot az 1-es csoportba sorolja az Eurostat, amely csoportban még Bulgária, Lettország és Románia található. Ebben a csoportban Románia adata a leginkább figyelemre méltó, mivel 2010-ben még alig valamivel a bolgár minimálbér feletti minimálbérrel

rendelkeztek, 2020 januárjában viszont csaknem a magyar minimálbér szintjéig emelkedett ez az összeg. Az éves átlagos béremelés meghaladta náluk a 12%-ot (euróban számítva).

Ha a sárga színnel jelzett, 2010-es adatokat jelző oszlopokat tekintjük, akkor látható, hogy a magyar 272 euró értékű adat nem sokkal maradt le a cseh (302 euró), a szlovák (308 euró) és lengyel (321 euró) minimálbér mögött, és megközelítőleg az észak-keleti régió (Litvánia, Észtország, Lettország) szintjén állt. vásárlóerő-paritás: az a mutató, amellyel módosítva összehasonlíthatóvá válik az egyes országok bérekkel kapcsolatos adata. Leegyszerűsítve: figyelembe veszi, hogy noha valamely országban alacsonyabbak a bérek, mint a másokban, viszont a megélhetéshez szükséges kiadások (pl.: élelem, lakhatás, gyógyszerkészítmények, oktatás, kultúra) szintén kevesebbe kerülnek.

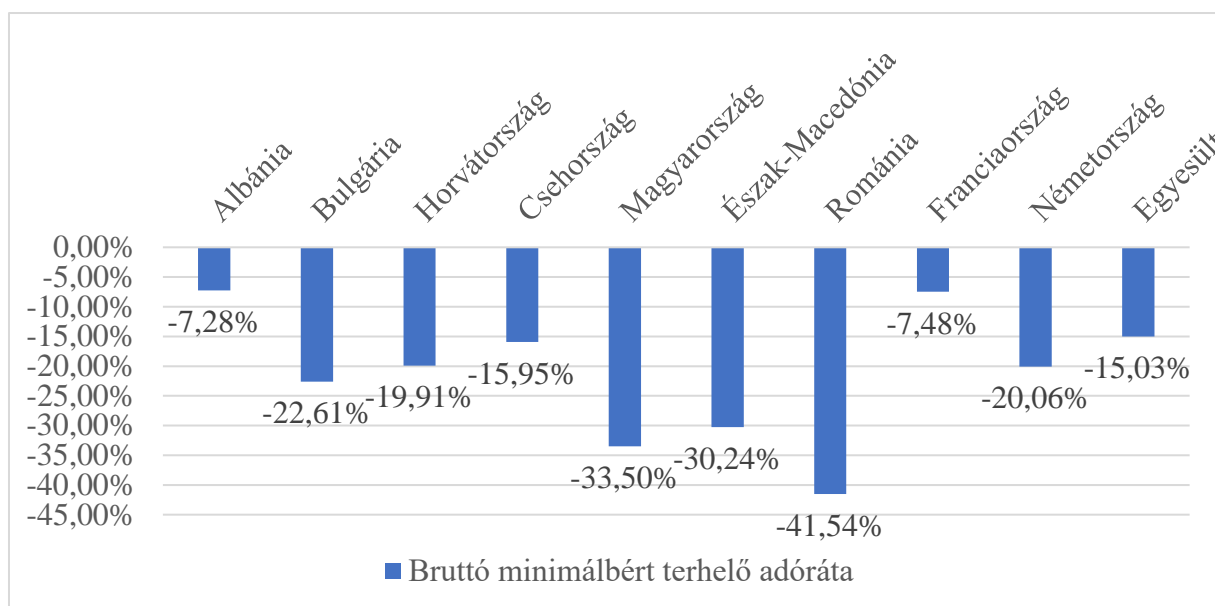
Az Európai Minimálberről

A 2018-ban felállt Európai Bizottság egyik sarokpontja és célja valamiféle európai minimálbér elfogadása volna.

Az ötletet az alacsonyabb minimálbérrel, és rosszabb megélhetési körülményekkel küszködő déli-, és keleti tagállamok örömmel fogadják, viszont erős ellenállásba ütközik az északi, valamint a nyugati országok körében.

További probléma, hogy a minimálbér összegét szinte kivétel nélkül bruttó összegben adják meg azok az országok, amelyekben ezt alkalmazzák, viszont különböző mértékű adók terhelik tagállamonként, a munkavállalóknak viszont a nettó bérükből kell megélniük.

Az alábbi ábrán a bruttó minimálbért terhelő adóráták láthatók egyes európai országok esetében:



Jól látható a bruttó minimálbért terhelő adóráták jelentős eltérése a különböző országok között.

Kiemelkedően magas az elvonás Romániában (41,54%), illetve Magyarországon (33,5%) és Észak-Macedóniában (30,24%).

Az Európai Minimálbér bevezetésének egyik indoka az országok közötti erős munkaerő áramlás (jellemzően keletről nyugatra, illetve délről északra). A munkaerő szabad áramlásának pozitív hatásai is vannak, de az alábbi negatív hatásokat is szükséges kiemelni:

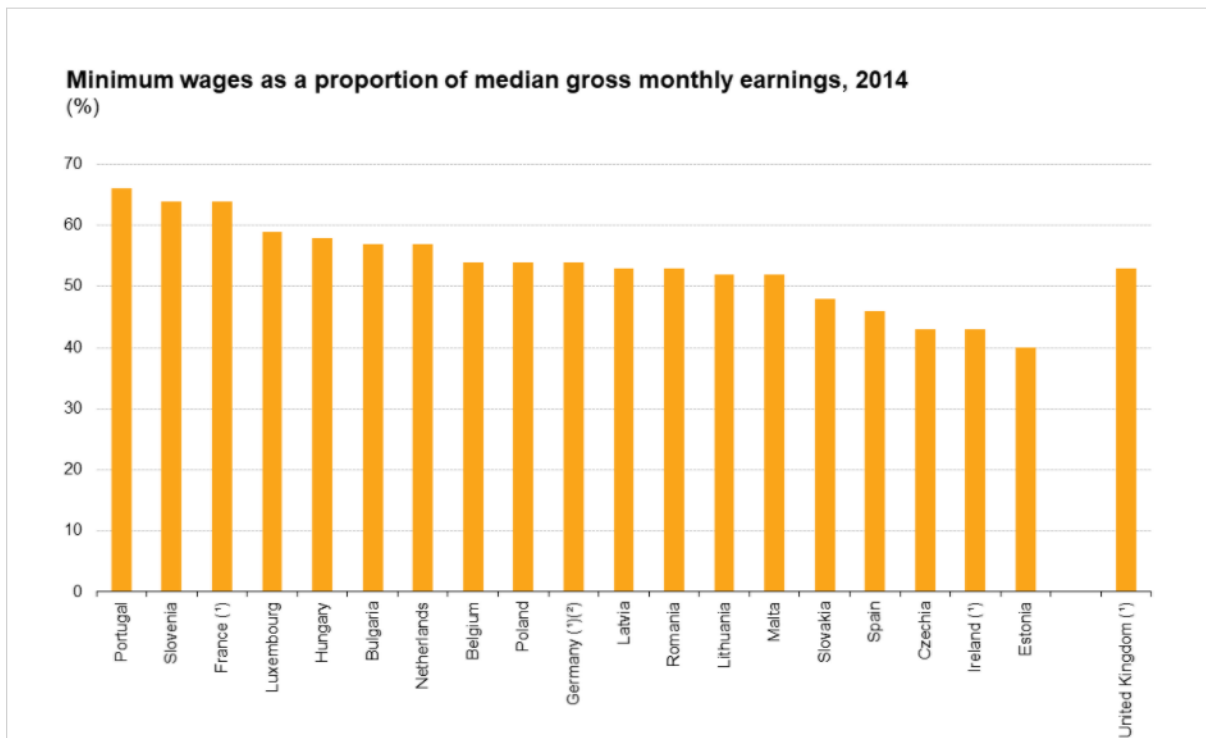
- - a vis major helyzetekben (Isd. Covid-19) nehéz a munkaerő pótlása, váraltan feladatokat és nehézségeket ró a munkáltatókra és a munkavállalókra egyaránt;
- - berögzülnek a köztudatba bizonyos sztereotípiák egy-egy munkakörrel kapcsolatban;
- - munkaerőhiány alakul ki a szegényebb országokban (pl.: a képzett orvosok, ápolók nyugati országokban vállalnak munkát);
- - a hosszabb ingázási útvonalak miatt magasabb a környezetszennyező anyagok kibocsátása, nagyobb a baleset bekövetkeztének valószínűsége (fáradtság miatt);
- - a munkavállalók kevés időt tudnak a családjukkal tölteni, és inkább az anyagi biztonság megteremtése az elsődleges cél.

Az Európai Bizottság azt szeretné, ha 2024-re az Európai Unió összes munkavállalója olyan fizetést kapna, amiből meg lehet élni, függetlenül attól, hogy melyik tagállam állampolgára.

Nem egy konkrét számot szeretnének megadni, hanem sokkal inkább egy olyan keretet, amin belül az egyes tagállamok meg tudják állapítani a minimálbéretet.

Egy felvetés alapján az lenne a cél, hogy a tagállamokon belül az adott ország medián bérének 60%-nál ne lehessen alacsonyabb a minimálbér.

Az alábbi ábra a 2014-es állapotot mutatja be, azt, hogy 2014-ben az egyes országokban a bruttó medián átlagbér hány százalékát tette ki az országban alkalmazott minimálbérnek:



2014-es a legfrissebb adat, ekkor 3 ország volt, ahol a minimálbér nagysága meghaladta a mediánbért: Portugáliában, Szlovéniában és Franciaországban.

Ez az ábra egyben azt is mutatja, hogy nem feltétlenül fog megoldást jelenteni, ha a mediánbért vesszük alapul: Magyarország például 5. a listában, és ahogyan azt majd egy későbbi előadás alkalmával látni fogjuk, a minimálbér nem elegendő ahhoz, hogy például rendszeres megtakarítással rendelkezzen a háztartás, pedig ez is egy társadalmilag elvárt követelmény lenne. Az, hogy Magyarország teljesít az egyik „legjobban” ezen a grafikonon, az azt mutatja számunkra, hogy Magyarországon nem a minimálbér értéke kedvező, hanem sajnos a mediánbér túl alacsony!

Példa a medián átlagbér és a 60%-os minimálbér alkalmazásának következményeire

2 példán keresztül szeretném bemutatni, hogyan nézne ki nagyon leegyszerűsítve a megvalósítani kívánt Európai Minimálbér.



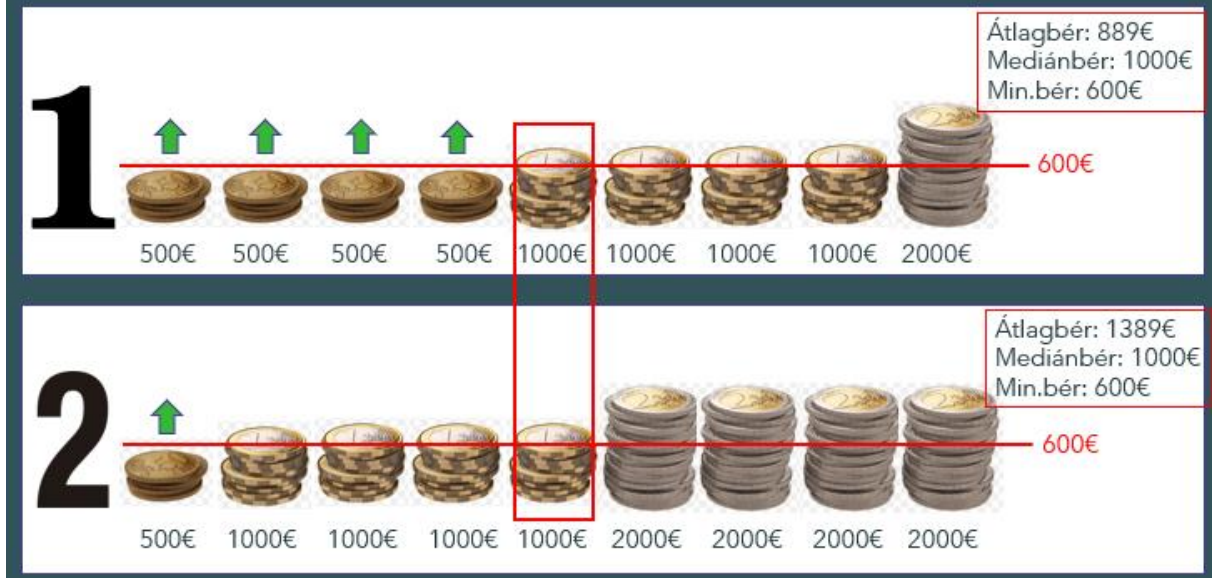
Az első példában azonos a mediánbér a két sorban, viszont az 1-es sorban lévők átlagbére jóval alacsonyabb (889€), mint a második sorban lévőké (1389€).

A különbség tehát 500 €.

A mediánbér (sorba állítva keresetük alapján az embereket, és közülük a középső bére) mindkét esetben 1000€.

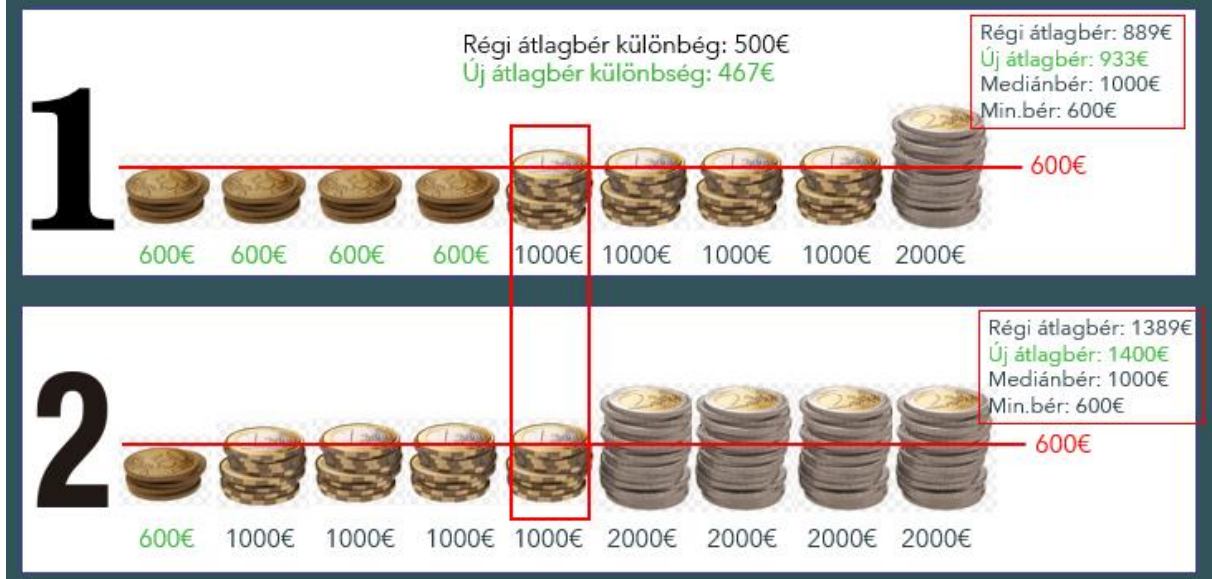
Ha alkalmazzuk a 60%-os rátát, akkor a legalacsonyabb adható bér 600€ lesz ($1000 \cdot 0,6$).

Mediánbér példa I.– azonos medián, eltérő átlag



Azok, akik bére eddig 600€ alatti volt, most megkapják azt. Az 1-es sorban, ahol „szegényebb a népesség”, több ember részesül béremelésben (az ábra alapján 4), míg a második sorban csupán 1.

Mediánbér példa I. – azonos medián, eltérő átlag



Behelyettesítve az új béreket, új átlagbéreket kapunk: az első sorban 889€ helyett 933€-t, a második sorban pedig 1389€ helyett 1400€-t.

A két minta közötti kezdetbeli 500€ különbség konszolidálódik, és 467€-ra csökken ebben az esetben, vagyis a „szegényebbek” valamelyest közelíteni tudták bérüket a „gazdagabbak” bééréhez.

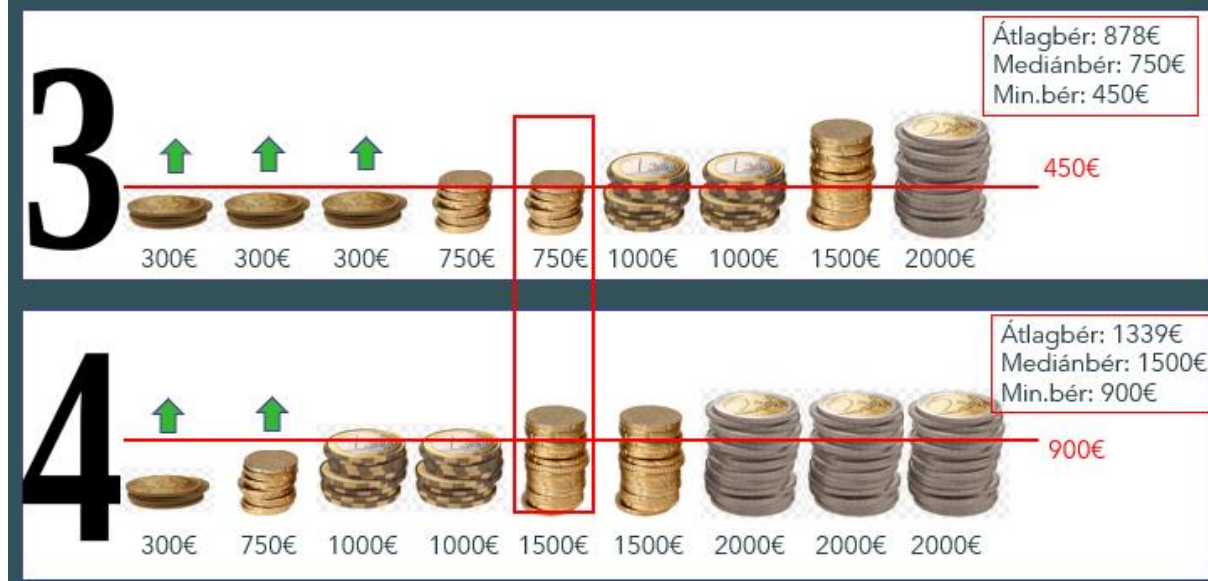


Ebben a második példában nem egyeznek meg a mediánbérek.

A felső sorban ismét „szegényebbek” vannak, akik mediánja is alacsonyabb (750€), míg az alsó sorban levők mediánbére magasabb, 1500€.

Az átlagbérek pedig: 878€ a 3-as sorban, és 1339€ a 4-es sorban. A különbség 461€.

Mediánbér példa II. – alacsonyabb és magasabb medián



Ebben az esetben is a „szegényebbek” (3-as sor) esetében történik meg több embernél a béremelés (3-nál), míg az alsó sorban ez 2 főt érint.

Mediánbér példa II. – alacsonyabb és magasabb medián



Az új minimál értékeket felvezetve az ábrára, a 3-as sorban 878€-ról 928€-ra emelkedett az átlagbér, az alsó sorban pedig 1339€-ről 1422€-ra.

A korábbi 461€-ről viszont 494€-ra nő a két csoport közötti átlagbér különbség, vagyis konvergencia helyett további leszakadás történik.

Ha ma kéne Magyarországon bevezetni az Európai Minimálbért

Magyarországra vetítve ez becslések szerint ma 170 000 Ft körüli összegre jönne ki, ami kb. 8%-kal magasabb a 2020. évi tényleges minimálbér 161 000 Ft-os összegénél.

A megélhetési költségekkel összevetve ez a 170 000 Ft igen szerény összeget jelent, főleg, ha annak a 111 000 Ft-os nettó értékét vesszük figyelembe. Ez egyben azt is jelzi, milyen szoros az összefüggés az adott ország általános bérszintje és az így számolt nemzeti minimálbér között.

Célszerűbb lenne a minimálbér nagyságát arányszámok mechanikus alkalmazása helyett az elfogadható szintű megélhetés költségeihez igazítani.

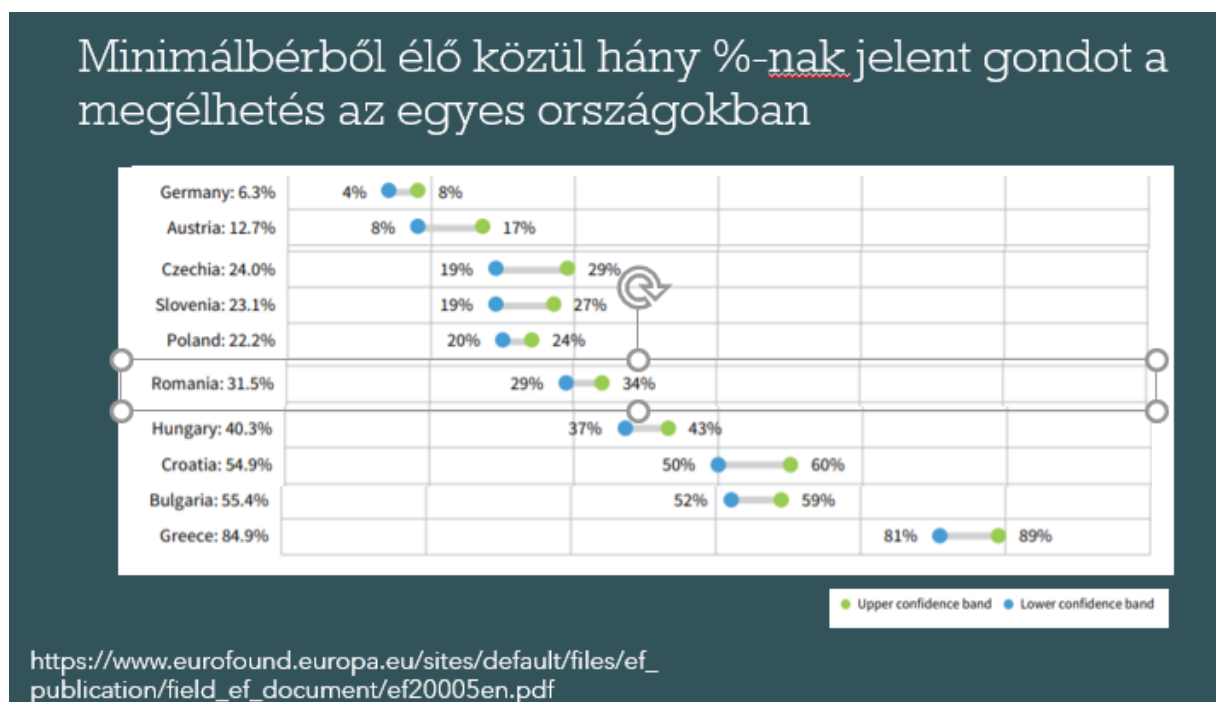
A következő ábrán azt láthatjuk, hogy egyes európai országok esetében mekkora azok aránya, akik keresete a minimálbér szint 10%-os sávjában található:



Romániában a legmagasabb ez az arány (a férfiak 10%-a, a nők 11%-a él a minimálbérből). Magyarország a 3. helyen áll a sorban: a férfiak 11%-ának, a nők 9%-ának keresete van a minimálbér közelében.

Nem meglepő módon a sor végén a skandináv országok, és Nyugat-Európa áll.

Ehhez kapcsolódóan azt is be szeretném mutatni, hogy a minimálbérből élők hány százaléka érzi úgy az egyes országban, hogy keresetéből nem tud megélni, vagy legalábbis csak nagyon nehezen:



Görögországban a legsúlyosabb a helyzet, ott a minimálbért keresők közel 90%-ának problémát jelent a megélhetés. Bulgáriában és Horvátországban ez az arány 55% körül van, míg Magyarországon 40%.

Az Európai Bizottság alapelvei a minimálbér meghatározására vonatkozóan:

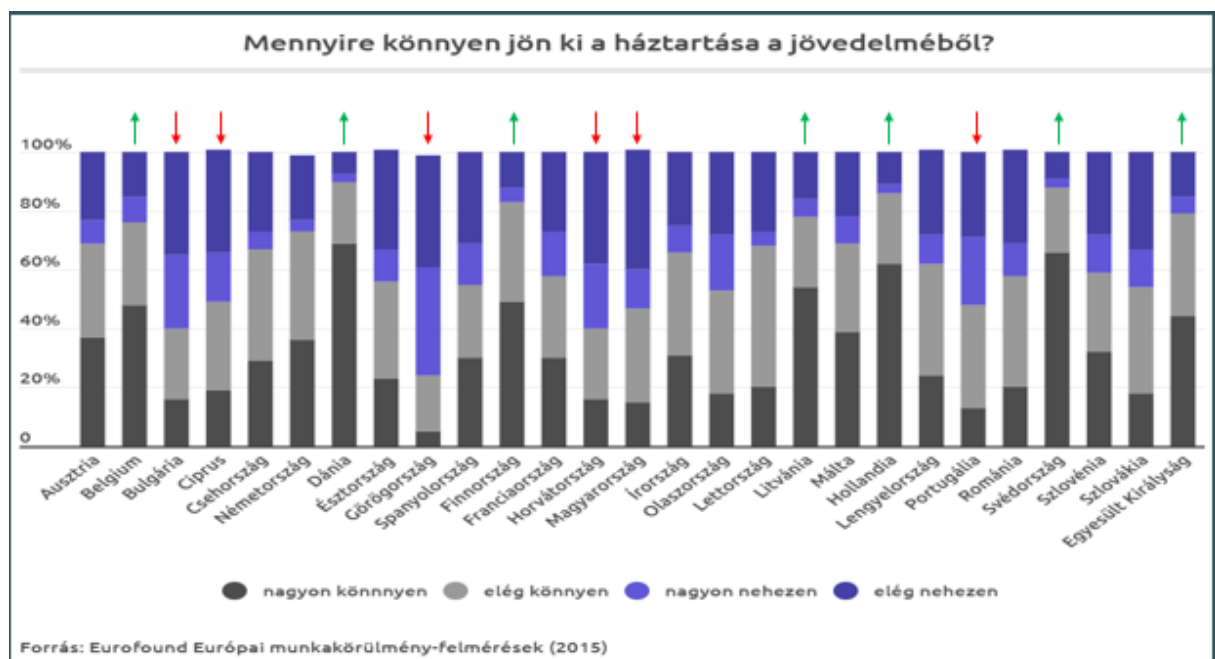
A minimálbérnek a legkisebb bér szintjén is biztosítania kell a tisztas megélhetést és a dolgozói szegénység elkerülését. Az egyedülálló munkás bérének el kell érnie azt a szintet, amely elegendő a szegénységi küszöb feletti megélhetéshez.

A szociális partnereknek érdemi szerepet kell betölteniük a kötelező minimálbér meghatározásában.

A minimálbér megfizetése alóli mentességet minimalizálni kell.

A kötelező minimálbér **tényleges megfizetését szigorú ellenőrzési mechanizmusoknak kell garantálniuk.**

Az európai országok háztartásainak jövedelme mire elég? (EuroFound felmérés 2015)



A képen piros nyíllal vannak jelölve azok az országok, ahol a válaszadók legalább fele nehezen jön ki a havi jövedelméből. Zöld színnel pedig azok, ahol több, mint 40%-uk nagyon könnyen kijön a havi keresetéből.

A válaszadók 60%-a nagyon könnyen kijön a jövedelméből Dániában, Hollandiában és Svédországban, de Belgiumban, Finnországban és Litvániában is kiemelkedő volt (50% feletti) azok aránya, akik ezt a válaszlehetőséget jelölték meg. Ezekben **az északi országokban legfeljebb a válaszadók egyötöde élt meg nehezen a bevételéből**, de például Dániában ez az arány 10% volt, Svédországban pedig 12%.

A mérleg másik oldalán áll Görögország, ahol a válaszadók 5%-a él meg könnyen a bevételéből, és 75%-a válaszolta, hogy csak nagyon nehezen, vagy alig tud kijönni a háztartása jövedelméből. Szintén magas volt a nehezen megélők aránya Bulgáriában, Cipruson, Horvátországban, Olaszországban, Portugáliában és Magyarországon is. Hazánkban a válaszadók 41%-a alig tudott kijönni a háztartása jövedelméből, és további 13% csak nagyon nehezen.

Minimálbér politikák Európában

Kétféle minimum bér kialakítási stratégiát/formulát különböztethetünk meg:

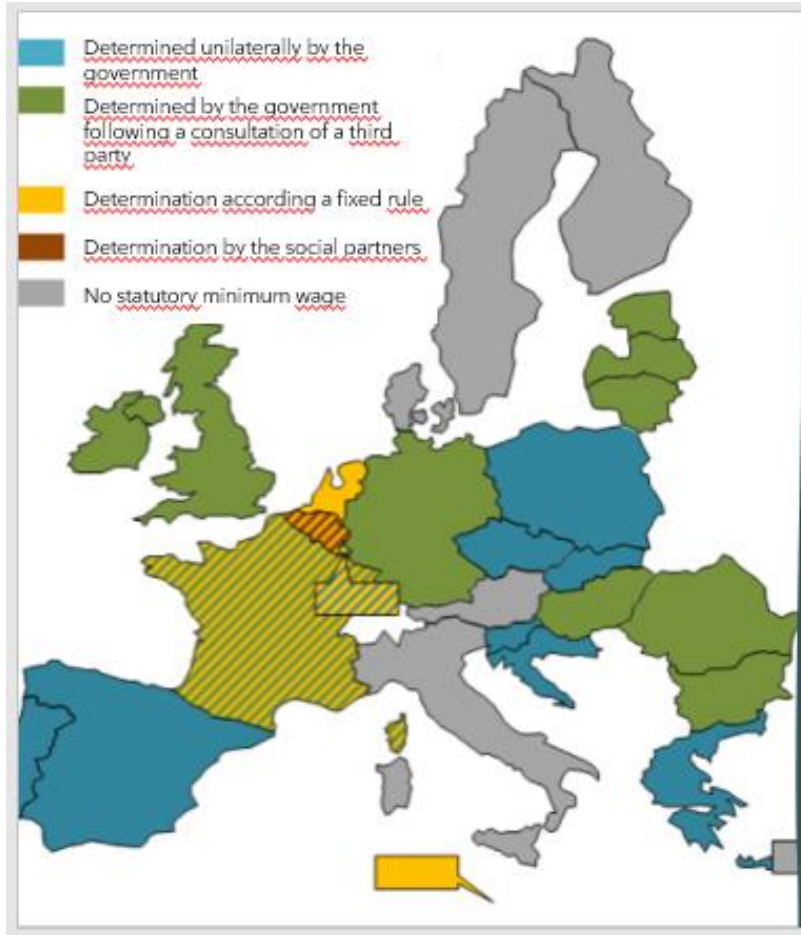
- 1. **törvényi (statutory)** minimálbér politika = jogszabályok által determinált mód. Többnyire egyetlen érték vonatkozik minden munkavállalóra, elsődleges szerepe egy tisztességes életszínvonal biztosítása az országon belül. **Legtöbbször háromoldali egyeztetések során állapítják meg a minimálbér összegét**, illetve emelésének mértékét.
- 2. **kollektív szerződések által határolt (collectively agreed)** minimálbér politika = a kollektív szerződések felei által kötött megegyezés, amely kiegészülhet helyi megállapodásokkal. Ennek a megoldásnak az a esete az, amikor a kormány a kiterjesztett (*extended*) minimálbér megállapítás révén nem csak a kollektív szerződést aláírókra, hanem a nem aláírókra, azaz **egy egész régióra, iparágra, vagy szakmai képzettségre terjeszti ki a tárgyalásos módon megállapított minimálbér mértékét.**

A következő táblázat néhány szempont alapján összehasonlítja a kétféle startégiát:

Törvényi minimálbér politika	Jellemzők	Kollektív minimálbér politika
Erős, övé a döntés	<i>Az állam szerepe</i>	A háttérben marad
Javaslatétel, együttműködés	<i>Az érdekképviseltek szerepe</i>	Erős, döntéshozói jogkör
Nincs megkülönböztetés az egyes ágazatok dolgozói között	<i>Előny</i>	Rugalmas, figyelembe veszi az ágazati sajátosságokat, minden munkavállaló tartozik valamely kollektív szerződés hatálya alá
A kevésbé hatékony vállalatok nehezen tudják kigazdálkodni	<i>Hátrány</i>	Negatív megkülönböztetés az egyes iparágban dolgozók számára

Fontos tudni, hogy Európa országaiban ezek a stratégiák sok esetben keverten jelennek meg, illetve vannak olyan országok is, ahol nincs minimálbér.

Az alábbi térkép jeleníti meg, hogy mely országban, milyen módon határozzák meg a minimálbért (ha van):



A türkiz színnel jelölt országokban a kormány egyoldalúan határozza meg a minimálbért (például Szlovákiában, Csehországban, Lengyelországban).

A zöld színnel jelzett országokban háromoldali megegyezés zajlik a munkáltatók, a kormány és a munkavállalói képviseltek között (ilyen Magyarország is).

Sárga színnel azok az országok vannak jelezve, ahol bizonyos szabályok alapján határozzák meg a minimálbért (Hollandiában alkalmazzák, illetve részben például Franciaországban).

Kizárólag a szociális partnerek határozzák meg a minimálbért a bordó színnel jelzett országban (Belgium).

A szürke országok esetében nincs ország szintű minimálbér.

Összefoglalás

1. Az Európai Bizottság szeretné, ha 2024-ben létrejönne egy egységes Európai Minimálbér (az adott ország mediánbérének 60%-a).

2. Az elképzelés jó, de több problémába ütközik:

- eltérő minimálbér politikák,
- eltérő adókulcsok a minimálbérre,
- eltérő életszínvonal,
- konvergencia helyett további leszakadás is bekövetkezhet,
- hiába nő a minimálbér, ha €-ban számolva inflálódik a valuta.

3. **A minimálbérnek a legkisebb bér szintjén is biztosítania kell(ene) a tisztas megélhetést és a dolgozói szegénység elkerülését.**